

המשך (מעמוד 25)

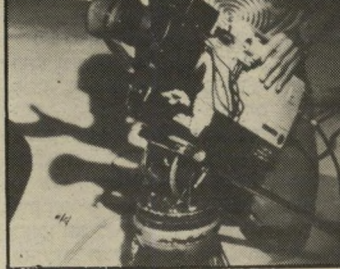
הגזע ובכל מה שסמל אותה בעיניו — אפילו אותן עוגיות יניל שהגשנו לו בשעת ההסרטה, ושכליך הזכירו לו את העוגיות שאפתה אמו. היה ברור לו ששנינו קורצנו מאותו החומר. הוא בטח כי לחלוטין. הרי לא ייתכן שכנו של ואיט הארלן יבגוד בו.

להיפך, הוא רצה לרבר. הלא במשך כל 18 השנים שבהן ישב בכלא לא דיבר אל איש. אפילו לא אל אשתו. שישבה וחיכתה לו בבית, בלי לדעת שנה באמת עשה בעלה לפני 35-40 שנה.

בפעם הראשונה הוא מצא מישו שיאזין לו. אומנם, היו השופטים, ששאלו אותו את השאלות הענייניות בשעת משפטו, אבל אלה היו שאלות מלאכותיות, שבמסגרת החוק, ולא המהותיות שאלתי אני, בשר מבשרו.

לפי תפיסתי, היודע את הסיפור שלו ואת הסודות שלו. לכן אמר לי פיתאום, באמצע ההסרטה, בתמימות מורה: אילו היית אתה העורך־דין שלי, היה הכל אחרת!

איו תמימות יכולה להיות כאדם שהוא מפלצת! הרי לרגע אחד הוא לא חזר בו. כל הנסיגות שלי ושל רוברט, לעורר בו איוושהי נכונות להודות שאכן כמו ידיו הוציא אנשים להורג.

בימאי קרמר תהליך מכאיב

נתקלה בקיר אטום. הוא טען כי רק נתן פקודות. בהיותו בתפקיד מינהלי. ואז החלטתי לשבור אותו בשפה שהוא מבין. אמרתי לו: ואתה בעצמך לא ירית? איזה מין קצין פרסי אתה, הפוקה על? אנשיך לעשות את המלאכה בעצמם ומפקיר אותם כך?

ברגע זה נפסקה ההסרטה. אלברט פילברט השחקן לא רצה לשחק עוד. הוא שבר את הכלים. תומאס, בוא נדבר, הוא אמר לי, נזכר הבימאי ברגע האמת ששינה את מהלך הסרט. פילברט האדים, אחריך החוויר, אתה לא יודע כמה אנשים הרגתי בעצמי, אבל אני לא יכול לומר זאת לפני כולם! הכריז, והארלן מוסיף, בחיך עגום: ברגע זה חזר פילברט להסרטה בקומה זקופה. זה אני שעשיתי ממנו בעיני עצמו. גנרל כמו ריינהרד היינריך.

לשווא קיווה הארלן, לשווא קיווה קרמר, שהכין סרט תעודי על עבודתו של הארלן. פילברט מעולם לא הגיע אל רגע המשבר. לעומת זאת, אנשי צוותו של קרמר, שעקבו בצמרמורת אחרי הוקן המתחבט והמתלבט בחי קירתו חסרת־הרחמים של הבימאי היינריך, עברו דרך ארוכה.

מספר הארלן: עם קרמר וצוותו היה ישראלי בשם הרץ נתני. היום, אחד המאפרים הגדולים בעולם, איש מוכשר. נשמה נפלאה. המוריססואל לא־ראוותני, אוהב את ארצו, אך בעל נאמנות עזה למקצועו. הוא חשב שציליח לשמור על עצמו מן הצד ולא להיות מעורב.

אחרי שבוע הוא היה כה מוועזע, שחשב לחטוף את הוקן ולעשות בו שפטים. יותר משכעס עליי, כעס על התנהגותי העדינה כלפי הוקן. הוא בער ממוסר־סבלנות לראות אותו נשבר. הוא רצה לטטוף את ידיו מן הווהמה

שבמגע עם החומר, ומעצם נוכחותו של האיש הבלתי־אנושי הזה, והחליט לעזוב.

הסכרתי לו שאיני יכול לפוצץ את הסרט כבר בהתחלה, ושאיני צריך להוביל את האיש לאט־לאט, לקראת שבירתו בידי עצמו. והנה, לקראת סוף ההסרטה, היה זה הרץ שהיה העד היחיד לרמעות של הנאצי שלנו — דמעות שלא היו מתוך חרטה, חלילה, כי אם דמעות של רחמים עצמיים. כאשר נזכר שבגלל אחיו, שהיה חשוד בשמאלנות, הוא לא הועלה בדרגה והקאריירה שלו נעצרה. היה זה הרץ שלא היה מסוגל לנהוג באלימות כלפי הנאצי הישש, אחרי שקודם לכן היה זה הוא עצמו שדרש ממני לנהוג בו כאלימות.

כל השאפתנים

ל מ לרוברט קרמר, הבימאי שבא מעולם אחר — חניך שנות החמישים באמריקה, יהודי לא־ציוני, שאמו, אמנית באריגת־שטיחים, נפטרה לפני שנה בכפר־הציירים עין־הוד — לא היה זה סתם סרט, כי אם תהליך מכאיב של יצירה והשתנות.

זו הייתה דרך ארוכה ושחורה, סיפר קרמר. שתיתי הרבה וחייתי עם העומס הזה שנה שלמה, כשאני גורר את העריכה. הנסיון הזה החזיר אותי לאחור, לזרועות הציוניות לגבי עולמנו, ציניות שלקיתי בה מעוריי. ראיתי כיצד אנשים לוקים, בלי לרצות בכך, בדיבוק של אלימות ונקמה. הרגיו אותי לשמוע אנשים שאמרו על וונד־קאנאל שזהו בסך־הכל סרט על תומאס ועל אביו. שתומאס חוקר את אביו הנאצי.

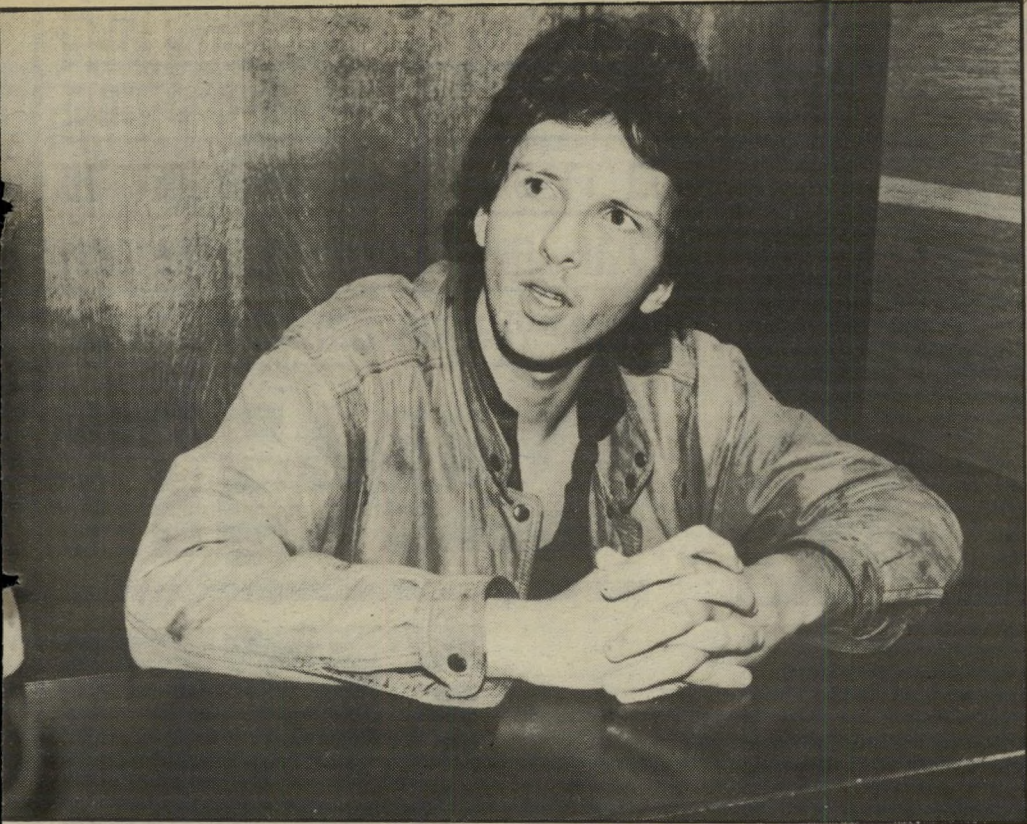
נכון, יחסיו של תומאס עם אביו היו אלימים מאוד. בסוף מלחמת־העולם השתתף בכל מיני פעולות־נקם נגד בתי־קולנוע שהקרינו את סירטי אביו. פעם אפילו העלה כאש בית־קולנוע כזה. הוא ניתק כל קשר עם אביו, עבר לפאריס וחי עם אמו האוונגארד. כשאביו גסט בקאפרי, קרא לתומאס שיבוא אליו, כדי למות בזרועותיו. אני חושב שהוקן עדיין חלם שכנו יקום ויצדיק את מה שעשה, וכי תומאס קיווה שאביו יביע א־פעם איוו חרטה. אבל לא אביו של תומאס התחרט, ולא הוקן שלנו. איש מהם לא חזר בו.

רוברט קרמר הוא בן 44. לדבריו הוא ליד דור וייטנאם, שבלע, יחד עם כל הצעירים האמריקאים האחרים, את השקרים הגדולים של הפוליטיקה האמריקאית המקובלת. וזו בעיה, אני רוצה לומר לאנשים שהאחריות לשופט מוטלת על כתפיהם. בכל מצב. גם בחיים וגם בקולנוע.

כמו אותם מאנשי־הצוות שסברו כי פילברט הוא שחקן בלבד, וכי תומאס הארלן טוען שהאיש הוא פושע נאצי רק כדי לזכות בפירסום לסירטו. עמד גם קרמר משתאה כנגד התופעה, כנגד האיש שנראה אדם, למרות שהוא מיפלצת: בהתחלה הוא היה פושע לראווה. נהג אנו עומדים לפני מישו שבאמת עשה זאת. לא מארלון בראנרו באפוקליפסה. כי אם סתם אחר, ר"ר פילברט. ואז אמר פילברט: כל השאפתנים היו נאצים. הבנתי את הנקודה. הוא היה, בסך־הכל, איש בעל אמיניציות שיגרתיות. לא סאריסט גדול. לא ר"ר יוזף מנגלה. רק בורגני קטן, בעל רקע צבאי צנוע וקטן, האומר כי היה יכול להפוך לקוממוניסט נקלות שבה הפך לנאצי. אבל הנאצים היה במקום שבו היה הכסף וכל מי שהצליח, הלך לשם. וכך גם הוא.

הוא הלך לפשעיו בדיוק כמו שהולכים אליהם פושעי־מלחמה אחרים. כמו שהלכו לקראתם פושעי־מלחמה בוייטנאם, נקמבוריה ובמי קומות רבים אחרים. הרבה אנשים מסוגלים לכך. וזה בשבילי המוטיב המפחיד ביותר בספור כולו: דרך אמביציה, דרך שיקול מוטעה, דרך שאיפה שמתרצים אותה במילים שאנו מכירים, כלייך טוב, כמו למען הילדים, למען המישפחה — דרך היססמות האלה עושים את הרברים הנוראים ביותר בעולם.

עדנה פיינר

נאשם היינריך המיגדל היה נמוך מדי

המ'זמזוד הקטלני

קורבן לוויד (תצלום מישרתי במקום הרצח) בקבוק הוויסקי האחרון

שופטים הביטו בעיניו בסרט הוידאו שהוקרן לפנייהם. בסרט נראתה התיירת האוסטרית, קונסטנצה (קוני) קלברט, כאשה צעירה ונאה. פניה היו מאופרות, שיערה הבלונדי היה אסוף בתיסרוק מסודרת וגם בגדיה נראו מושקיעין.

כאולם עמדה קוני עצמה, ונראתה כילדה בת 12. שיערה נראה רהוי ומדובבל, פניה היו נקיות מאיפור וגופה היה צנום כשל ילדה. א־אפשר היה להכיר בה את הנערה היפה מלפני

אחרי התקרית החליטו שני הצעירים להתאבד. השבוע ניסה הגבר לתלות את עצמו בתא־המעצר

חודש. הזמן שעבר מאז נעצר חברה, קרל (צ'רלי) היינריך, ונאשם ברצח, השפיע מאוד על קוני.

בסרט נראתה קוני משחזרת למישרתה את הערב שבו נרצח ג'ורג' ויליאם (ביל) לויד, אורח בריטי שעבר בתעשייה־האווירית. כאשר החלו בהקרנת הסרט, ירדה קוני מעל דוכן־העדים והתקרבה חרש־חרש לצ'רלי, אחובה, שישב על ספסל־הנאשמים. היא שלחה יד מגששת וליטפה את זרועו. אצבעותיה כסוסות הצפורניים לא עזבו את ידו של צ'רלי, עד שנקראה לחזור אל דוכן־העדים. היה זה רגע נוגע ללב, שבו הביעה קוני את מסירתה ואהבתה לצ'רלי,